

Frit Norden

Læs i bladet:

Tanker om finanspagten

af Lissie Thording

To veje ud af krisen

Globale trusler og nordiske muligheder

Af Leif Kajberg

Nordiske noter

Ib Spang Olsens sidste plakat

Fødselsdagstale

af Helle Hagenau, Norge

Norden bør stå sammen udenrigspolitisk

Af Lave K. Broch, cand.scient.pol.

Møder og stævner:

Nordisk Folkeriksdag 2012

i Jondal, Hardanger

Grundlovsmøde i Odense

Frit Norden Årsmøde 2012

I anledning af finanspagten:

**Angela Merkel
om den
specielle lov:**

**"..er bindende
og gældende
for altid, og
aldrig kan
ændres
gennem et
parlamentarisk
forløb."**

Det går for hurtigt, og det er for svært! Det er meget vanskeligt at være helt ajour med indholdet af de hurtigt skiftende finansielle pagter for ikke at nævne alle deres virkninger - på finanser, økonomi, politik, demokrati. Der sker bemærkelsesværdige ting. I de sidste måneder har der været en klar kritik af Ungarns præsident bredt i Europas lande. Det var dog for galt, hvad han gjorde. Han ville indskrive en bestemt økonomisk poli-

tik i landets forfatning. Det ville være at afmontere politisk stillingtagen Et exit for demokratiet. (For at imødegå enhver indvending om Ungarns demokrati i øvrigt - ja, der kan siges meget, men det ændrer jo ikke på denne sag. Den er demokratisk pinlig.) Kritikerne har ret. Men hvad ser vi nu?

En tysk Angela Merkel og en fransk Nicolas Sarkozy træffer aftaler bag lukkede døre uden en forudgående debat og uden omvejen gennem EU's institutioner. De foreskriver os med finanspagten en politik, der ensidigt prioriterer besparelser og nedskæringer, vi skal spare os ud af krisen. Pagten pålægger alle landene at skrive en gældsbremse ind i deres forfatning eller til nød -

nogen grundlove er meget svære at ændre - vedtage den i en speciel lov, som har bindende styrke og permanent karakter. Det må ikke ske!

Uanset hvilken økonomisk politik, man er tilhænger af, må det fastholdes, at det er det enkelte lands lovgivende forsamling, der skal fastlægge, hvordan økonomien skal styres. Demokratiet må stå over økonomien.

Men her har vi altså et krav, der uden videre overtrumfer Grundlovens bestemmelser om, at politikerne beslutter finansloven, og at den er basis for deres videre arbejde. Synes vi, at de gør det helt forkert, har vi hidtil kunnet vælge nogle andre, der kan lave tingene om. Sådan vil det ikke være, hvis/ når vi får en lov af bindende styrke og permanent karakter, der fastslår, at der skal føres en liberalistisk besparelser- og nedskæringspolitik. Og dog - vi ville jo nok kunne vælge nogle andre - men de har altså på forhånd besked om, hvordan de skal styre.

"Vi gør hvad vi kan, for at gøre det, vi skal," siger en central politiker. Er det sådanne efterrettelige politikere, vi skal have. Er det politikens afskaffelse, demokratiets? Kan man have et demokrati uden politisk kamp?

Vi mister politisk selvbestemmelse, samtidig med, at regeringens jurister siger, at det ikke kan betegnes som opgivelse af suverænitet!

Det er smerteligt, at vi nu kan se, at det hele er begyndt. Helle Thorning sagde, da hun skrev under på finanspagten, at vi gerne vil leve op til den nye disciplin, som skal være i hele Europa. Mange har set på regeringspolitikkerne med undren: Det de gør, er det det de vil? I hvert fald ikke det, de sagde, de ville. De fører jo borgerlig politik. De er allerede disciplinerede!

*Lissie Thording,
april 2012*

en stram kapitalkontrol. Begge dele havde ikke været muligt inden for euroen, men det sikre-de, at islændingene igen fik kontrol over øko-nomien og gang i eksporten uden at spare på velfærden. Island er i dag godt på vej ud af krisen i modsætning til andre lande, der har fulgt EU's model.

Spanien:

I Spanien er underskuddet pt. på 5,8% af BNP eller næsten dobbelt så stort som tilladt af EU. For blot få år siden var Spanien EU's duks med høje vækstrater og et stort byggeboom. Da boblen sprang, viste det sig, at byggeboomet var for lånte penge, og staten trådte til med dyre bankpakker. Dette fik statsgælden til at eksplodere. Da arbejdsløsheden også eksplo-derede som følge af krisen, svandt skatteind-tægterne også. Derfor skal Spanien ifølge EU de næste to år spare over 375 milliarder kroner oven i de besparelser, som allerede er foretaget. I øjeblikket er den spanske arbejds-løshed på 23% og ungdoms-arbejdsløshed næsten 50%.

*Teksten er sakset fra
Folkebevægelsen mod EU's
uddelingsavis, april 2012.*

To veje ud af krisen

Island:

I Island ramte finanskrisen hårdt, da de islandske banker havde spekuleret voldsomt op til, at boligboblen sprang. Men i stedet for at redde bankerne med dyre bankpakker lod man bankerne tabe deres egne penge. Samtidig ned-skrev man den islandske krone og indførte

Ib Spang Olsens sidste plakat

Tegneren Ib Spang Olsen, der døde i januar 90 år gammel, nåede at tegne flere hundrede plakater.

Mange af dem var plakater mod magtens mænd i Bruxelles, som han afskyede.

Den allersidste plakat, som han nåede at tegne, var tilegnet Folkeafstemningskomite2010, i anledning af den stadig verserende sag om hvorvidt den danske accept i 2008 af Lissabon-traktaten var i overensstemmelse med Grundloven. Ib Spang Olsen var selv en af de 28 personer, der dengang stævnedes regeringen.

Den bruges selvfølgelig også i den igangværende kampagne for en folkeafstemning om finanspagten/euro-traktaten. (Det er løbeseddel-versionen, der vises på næste side)

Ib Spang Olsens elskede illustrationer til f.eks. Halfdan Rasmussens ABC, vil aldrig kunne glemmes. Man må håbe, at det også lykkes at lave en udgivelse med gengivelse af alle de mange plakater, som var hans skattede bidrag til kampen mod EU.

Fødselsdagstale

af Helle Hagenau, Norge

**Tale ved Folkebevægelsen mod EUs
jubilæumsfest 21. april 2012
af Helle Hagenau, international leder i Nei til EU,
Norge**

Kjære danske venner
Kjære kampfeller
Kjære jubilant
Gratulerer med dagen!

Jeg bringer hilsener og gratulationer fra norske Nei til EU. Folkebevægelsen er på mange måder vores politiske tvilling, og vi sætter utrolig stor pris på det flotte samarbejde vi har haft gennem årene.

1972 var et skælsættende år for både Norge og Danmark. For vi havde jo begge folkeafstemninger om EF. Den 25. september stemte et flertal af det norske folk NEI til EF, men desværre blev det et ja i den danske afstemning én uge efter. MEN vi kan begge fejre fejre 40 år med modstandskamp.

Nu er det jo sådan med politikerne, at de ikke altid tager et nej for et nej. Det har vi set også her i landet. Jeg husker stadigvæk Maastricht-afstemningen i 1992, hvor jeg selv var aktiv på nej-siden, og omkampen i 1993, som vi desværre tabte. Det danske Nej sendte chokbølger gennem EU og resten af Europa, og lagde grobunden for det

norske Nei i 1994. For mens Danmark har været medlem af EF, og senere EU, i snart 40 år, så har det norske folk sagt i fra. Efter 400 år med dansk overherredømme og næsten 100 år i union med Sverige, bliver Norge endelig et selvstændigt land i 1905. Og når vi så bliver spurgt om vi vil bli med i en europæisk union, ja, så siger vi Nei.

Og vi har stadig ikke lyst til at være med i en overnational og udemokratisk union. I disse dage kan vi fejre, at det har været nej-flertal i meningsmålingene, 7 år i træk. Faktisk, er nei'et så solidt forankret i folket, at kun 15% sagde ja til EU-medlemskab i den sidste meningsmåling, og hele 75% sagde NEI. Det er nei-flertall i alle landsdele, i alle befolkningsgrupper, både blandt mænd og kvinder og i alle indtægtsgrupper. Havde det ikke været for kvinderne, havde Norge været medlem af EU i dag. Paradoksalt nok, så tror jeg, at det eneste sted i Norge hvor der er flertal for EU-medlemskab er i det norske storting. Men både statsministeren og udenrigsministeren har sagt, at et ny EU-afstemning har lange udsigter.

Norge er ét eksempel på at Verden er større enn EU. Norge

har ved at stå udenfor EU bevaret sin politiske handlefrihed både nationalt og internationalt. Den økonomiske politik bliver bestemt af de politikere vi vælger, og ikke af en euro-traktat eller en finanspagt.

Sidste efterår var jeg observatør på FNs generalforsamling som en del af den officielle norske delegation. Og der oplevede jeg politisk handlefrihed i praksis. Den norske regering havde besluttet at det skulle fremføres et budskab om bæredygtig udvikling med et klart kvindeperspektiv på generalforsamlingen. Som sagt, så gjort.

Vi skal ikke først forhandle med en masse andre land og en EU-kommisjon, før det kommer et ofte, udvandet budskab ud i den anden ende. Desværre er den nordiske stemme i FN blevet svagere efter Lissabon-traktaten. Norske forhandlere oplever stadig oftere at blive kontaktet af både svenske og danske kollegaer for at fremme synspunkter, som de ikke selv vinder gehør for under EUs interne forhandlinger.

Norge er et lille land med et stort hjerte. Det var ordene til Statsminister Jens Stoltenberg

efter 22. juli. Og i disse dage oplever vi, at hjertet stadig er stort. Og det føles godt.

Men det lille land med det store hjerte, viser også omtanke for og solidaritet med resten af verden. Vi er et de land som bidrager med den højeste andel af BNP i bistandsmidler. Og vi er det land som relativt set, har blevet spurgt flest gange om at være fredsmægler. Vores standing i FN-systemet er høj. Om det skyldes vores store hjerte eller vores uafhængighed, skal jeg ikke kunne sige, men jeg vælger at tro, at det skyldes begge deler.

Nei til EUs gave til jubilanten er et splejselag mellem NTEU sentralt og vores fylkesorganisationer. Vi har valgt at give 40 500 kronersedler til jeres kampanje for en folkeavstemning om Euro-traktaten.

Pengene er på vej «i posten». For vi har heldigvis stadigvæk et stærkt og levende postvæsen i hele Norge på grunn av vores veto mod EUs 3. postdirektiv.

Nok, en gang.

Gratulerer med dagen, og lykke til videre!

Norden bør stå sammen udenrigspolitisk

Af Lave K. Broch, cand.scient.pol.

Norden spillede en væsentlig rolle i kampen mod apartheid og har i flere andre sammenhænge gjort eller forsøgt at gøre en forskel internationalt. Det er på tide, at de nordiske lande styrker det udenrigspolitiske samarbejde – ikke for at lukke os mod omverden, men for at kæmpe for en bedre verden.

Den norske regering har foreslået, at Norden skal blive medlem af G20 i fællesskab. Det er uforståeligt, at de andre nordiske lande ikke har grebet denne bold. For et samlet Norden kan gøre en positiv forskel, og det vil være naturligt med et tættere udenrigspolitisk samarbejde for de nordiske lande har samarbejdet i lang tid ikke mindst i FN. Det gælder f.eks. når der skal vælges medlemmer af FN's sikkerhedsråd. Vi kan således takke Norden for, at Danmark fik en plads i Sikkerhedsrådet fra 2005-2006.

»Vi sidder i Sikkerhedsrådet, fordi de nordiske lande var enige om én kandidat. Island er den næste kandidat. Danmark er udpeget til at være den nordiske kandidat til Menneskerettighedsrådet til foråret. Det nordiske samarbejde implementeres (gennemføres, red.) ved at have en spidskandidat, som de andre

bakker op«, sagde daværende udenrigsminister Per Stig Møller (Politiken.dk 1. november 2006).

Nogle vil måske sige, at EU-medlemskabet forhindrer os fra at føre en tættere udenrigspolitik sammen med de andre nordiske lande. Det er delvist rigtigt, men så længe EU's udenrigspolitik ikke er overnational, så har Danmark, Sverige og Finland samme ret som de andre EU-lande til at føre en selvstændig udenrigspolitik.

Andre kritikere af det nordiske samarbejde påstår, at Norden har alt for forskellige interesser f.eks. er to af de fem nordiske stater (Norge & Island) samt to selvstyreende områder (Færøerne & Grønland) uden for EU og Sverige og Finland er ikke med i NATO. Men dette er en meget endimensionel måde at anskue udenrigspolitik på. Det som har størst betydning er værdier.

I Norden har der på tværs af partipolitik i lang tid været støtte til en styrkelse af folkeretten og FN. Bl.a. fordi vi som småstater har en egeninteresse i at der udvikles et globalt og velfungerende retssamfund. Danmark og Norge var blandt de første lande, der løste en konflikt gennem en international domstolsafgørelse (Østgrønlands-sagen 1931-1933). De nordiske

lande bakkede også op om Folkeforbundet før anden verdenskrig og vi har været ihærdige støtter af FN. Det er derfor ikke underligt, at de to første FN-generalsekretærer kom fra Norden, og at det netop var en dansk regering (efter folkedrabene i Rwanda og Srebrenica) der tog initiativ til en permanent FN-styrke, der endte med at have hovedkvarter i Høvelte (se www.shribrig.dk), men som desværre blev nedlagt på initiativ af den tidligere danske regering. De nordiske lande betaler også sine medlemskontingenter til tiden i FN, og vi har traditionelt bakket op om FN's fredsbevarende arbejde. Men i nyere tid er støtten til de egentlige FN-missioner blevet mere begrænset, hvilket er en skam for NATO og EU kan aldrig erstatte FN. De to organisationer er ikke globale og har derfor interesser, der ikke altid deles med FN. Der er dog ingen tvivl om, at støtten til FN er stor i de nordiske befolkninger, og vi har meget at vinde på at vende tilbage til en øget støtte til FN som omdrejningspunkt for en fredsaktivistisk udenrigspolitik.

På det udviklingspolitiske område har vi også meget til fælles og mere end vi har med mange af EU-landene. For det første har Danmark, Norge og Sverige i lang tid levet op til FN-kravet om

0,7 pct. af BNI i ulandsstøtte. Det er kun Nederlandene og Luxembourg, der gør det samme blandt de ikke-nordiske EU-lande. Dertil kommer, at de nordiske lande står sammen om holdninger angående f.eks. kvinders ret til seksual- og reproduktivsundhed. Dette hænger også sammen med kampen imod HIV og for at styrke en bæredygtig udvikling i verden. Men dette emne er meget følsomt i EU. Ikke mindst er spørgsmål om abort en omstridt affære i EU-sammenhæng, når det kommer til udviklingspolitikken. Et klassisk slagsmål, hvor Danmark og Sverige og nogle få andre lande står på den ene fløj, mens katolske lande som Malta, Polen og Irland står på den anden.

“Ingen er i tvivl om, hvad Polen, Irland og Malta mener om de her ting. Og det har vi altid vidst. Det, der er vores opgave i Danmark, er at være modbalancen og sikre, at der ikke sker deciderede tilbageskridt i den sammenhæng, og så i øvrigt tage den lange seje kamp for forståelse for, at kvinden som et samvittighedsvalg skal have lov til at bestemme over sin egen krop”, sagde daværende udviklingsminister Søren Pind (Kristeligt-Dagblad.dk 12. maj 2010).

Det ville derfor gavne de nordiske holdninger, hvis vi stod mere sammen om ulandspolitikken

samtidigt som Norden kunne slå fast, at halvdelen af støtten burde gå gennem FN (såkaldt multilateral støtte). Det ville også have større betydning, hvis i hvert fald de tre skandinaviske lande gjorde det meget klart, at det ikke er acceptabelt, at flertallet af EU-lande ligger langt under 0,7 pct. af BNI i u-landsstøtte. Det kunne f.eks. indgå som et dansk/skandinaviske krav, at vi ikke vil give lån (via IMF) til EU-lande, hvis de pågældende lande skærer i den allerede lave støtte.

I kampen for menneskerettigheder har vi også meget til fælles med de andre nordiske lande. Det gælder ikke kunne demokratiske traditioner og ytringsfrihed. Det sås også meget tydeligt i den nordiske modstand mod apartheid samtidigt som de større europæiske lande i bedste fald var fodslæbende. Dette huskede Nelson Mandela og det var netop derfor, at han i forbindelse med sin fratræden som sydafrikansk præsident valgte at besøge de nordiske lande. For Norden bakkede op om ANC, da det kostede noget.

De nordiske lande har også meget til fælles rent økonomisk. Faktisk har Norge og Sverige tilsammen større betydning for dansk økonomi end Tyskland. Vi

eksporter nemlig mere til de 14 mio. svenskere og nordmænd end vi gør til de ca. 82 mio. tyskere og vi er fælles om den nordiske velfærdsmodel. Det var derfor muligt og helt uproblematisk at etablere et nordisk arbejdsmarked og give nordboer ret til at bo i hele Norden uden at søge om opholdstilladelse. Set fra et nordisk perspektiv er kampen for at bevare velfærdssamfundene en fælles udfordring. Det ville derfor være fornuftigt med et nordisk G20-medlemskab også i forhold til denne udfordring.

På miljøområdet er der også mange fælles interesser. Alle de nordiske lande værner om naturen, miljøet og dyrevelfærden. Norge viste ved klimatopmødet, at de tog klimaproblematikken mere seriøst end EU. Her havde Norden vundet stor anerkendelse, hvis vi sammen havde bakket op om det norske forslag, også fordi nogen er nødt til at danne fortrop og det vil i mange sager være nemmere at få Norden til at bakke op om en ting end at samle EU.

Et tættere nordisk samarbejde kan også blive en beskyttelse mod, at vi bliver inddraget i udenrigspolitiske aktiviteter, der går på kant med de nævnte værdier. Det gælder ikke mindst militære aktioner, der tilsidesætter FN-pagten eller har brodne kar, der tillader tortur.

Norden kan blive som et Canada i Europa, hvis vi tør at stå på egne ben i stedet for at være et udenrigspolitisk halehæng efter forskellige stormagter. Det vil ikke kun være til gavn for Norden. Det vil være til gavn for verden.

Få NORDEN på vingerne igen

Meld dig ind i foreningen
Frit Norden
- eller send os et støttebidrag

BG Bank
reg.nr. 1551
konto nr. 317 7920

Globale trusler og nordiske muligheder

Af Leif Kajberg

Hjulpet på vej af klimaforandringerne og kampen om svindende ressourcer vil vi i det 21. århundrede se nye former for voldelig konfrontation. Og de folkedrab, som kastede en markant slag-skygge over det 20. århundrede, dukker op igen. Det forudser i hvert fald Harald Welzer, der er leder af Center for Interdisciplinary Memory Research i Essen. Og som samtidig er tilknyttet universitetet i Flensburg! Men der vil være tale om andre årsager og omstændigheder. I indeværende århundrede vil der i sammenligning med forrige århundrede blive udryddet færre mennesker af ideologiske grunde. Nej, folk vil blive dræbt, fordi dræberne vil gøre krav på ressourcer, som deres ofre råder over eller prøver at få fat på. En af Welzers hovedpointer er, at effekterne af klimaændringerne har været under- vurderet og udgør en hidtil overset fare for samfundet. For en ting er, at klimatologerne, engagerede politikere og samfundsdebattører (fx Al Gore, tidligere amerikansk præsidentkandidat for Demokraterne) vedholdende har advaret om, at havstigninger, tørke, ørken- dannelser, gletsjeres forsvinden, turbulent vejr m.m. kan gøre dele af kloden noget nær ubeboelige, noget andet er, at den globale opvarmning også påvirker forholdet mellem etniske grupper,

kulturer, nationer mv. og hele den måde, samfundet fungerer på. Sociale, etiske og kulturelle normer skrider, og civilisationens tynde fernis krakelerer. Økonomerne har i deres ensidige og utilstrækkelige teoretiske modeller slet ikke gjort plads til de risici og skadevirkninger, som kamp om knappe ressourcer og klimarelaterede konflikter kan medføre for den eksisterende samfundsorden. Den samme kritik kan rettes mod sociologerne

Klimakrisen og kampen om ressourcerne øger modsætninger og spændinger

En af Welzers centrale iagttagelser er, at den uendelige række af krige, flygtningestrømme, etnisk udrensning og andre voldsomme og dramatiske udviklingsforløb ikke skal ses som den moderne tidsalders modsætning. Nej, de er simpelt hen en del af moderniserings omkostninger.

Gamle konflikter blusser op igen i takt med, at kampen om dyrkbare områder, vand, energiressourcer, mineraler etc. intensiveres. Religionskrigene er tilbage, og samtidig skærpes klasse- modsætningerne i den globaliserede verden. Toplederen i den store bilkoncern, guldflipperen eller børsdrengen i den finansielle virksomhed, der operer på tværs af landegrænser, IT-specialisten,

arbejderen ved samlebandet i et lavtlønsland og den illegale indvandrer, der forsøger at hutle sig igennem med tilfældige usselte betalte småjob, udstiller i al deres forskellighed den globale asymmetri, som er så fremherskende, når det gælder økonomiske vilkår og muligheder. Og den voldelige adfærd fra nationale myndigheders og magtudøveres side ændrer karakter. I disse år ser vi klare tendenser til, at visse handlinger bliver gjort strafbare endog før der er blevet begået kriminelle handlinger de facto. USA's droneangreb, der har til formål at tilintetgøre suspekte personer i fx Pakistan, peger klart i denne retning.

Terrorbekæmpelsen har således fået høj prioritet i den vestlige verden, hvor retsstaten skifter ham og bliver til en forebyggelsesstat, hvor borgerne automatisk er under mistanke.

Et aktuelt eksempel er den massive videoovervågning af personer overalt i det offentlige rum og den systematiske logning af telefonsamtaler, e-mail og internet data. Men disse voldelige og individkontrollerende reaktionsmønstre i terrorismebekæmpelsens navn er samtidig med til at skamfere demokratiets ansigt.

Kan der overhovedet gøres noget?

Men hvad kan der så gøres? Hvilke strategier og løsningsmodeller skal der til, hvis det truende klimakollaps skal afværges? Og hvis man skal kunne nedbringe antallet af konflikter og de eskalerende strømme af klimaflygtninge, der søger mod nordlige himmelstrøg, mod mere tålelige klimatiske forhold, som følge af klimaforværringen og knapheden på energi og naturressourcer. Dette fundamentale spørgsmål prøver Welzer at forholde sig til i to afsluttende kapitler, der begge har overskriften "What Can Be Done and Cannot Be Done?" Allerede i version 1 præsenteres den foreløbige, pessimistiske konklusion: vi må antage, at problemet med klimaforandringerne er uløseligt, hvilket betyder, at klodens opvarmning vil komme til at overstige den minimumsgrænse på 2 grader, som IPCC, FN's internationale klimapanel, har defineret som en tærskel, der ikke må overskrides, hvis vi som beboere på denne jord skal have mulighed for at løse problemerne og forhindre, at klimaet går helt grassat. Det sandsynlige er således et business-as-usual-scenarie, for de rige lande er næppe indstillede på at lægge kursen om. De velstående landes befolkninger vil sikkert stritte imod, hvis de skal give afkald på privilegier

og opgive eksisterende forbrugsmønstre, og det må betragtes som et stort problem, at der ikke eksisterer en overnational myndighed, der kan pålægge suveræne stater at udlede drivhusgasser i et omfang, der er mindre end det, som staterne selv finder antageligt. Det er således en illusion at tro, at udledningerne kan være skåret så meget ned i 2020, at man kan bringe den globale opvarmning under kontrol. Men selvfølgelig skal man ikke sidde på hænderne, og Welzer har da også tænkt tanker om, hvordan man kommer ud det klimapolitiske dødvande. Nogle af de konventionelle løsninger bliver straks affærdiget deriblandt det teknologiske fix. Glem alt om at få skovlen under den globale opvarmning og dens følgeproblemer ved hjælp af grønne eller "rene" teknologier. For teknologierne er en del af problemet. Og skrot de falske alternativer, lige fra a-kraft til forestillingen om, at det voksende antal klimaflygtninge skal parkeres midlertidigt i tredje- eller overlades til druknedøden i havet. Og hvorfor holder samfund, som ruster sig til tackle fremtidens udfordringer, stædigt fast i et antikveret ideal om den i etnisk forstand homogene stat? Nej, man skal starte et helt andet sted, i hovedet på folk, i den kollektive kulturelle bevidsthed.

Der skal tænkes på helt nye måder

Det er hele tilværelsen og samfundsudviklingen, der skal ny- eller gentænkes. Der er brug for nye åndelige horisonter, hvis vi skal finde en vej ud af krisen. Og der er, mere konkret, behov for en ny reflekteret og kulturelt centreret klimadiskussion. For det er helt centralt at anskue det klimaproblem, som menneskeheden er konfronteret med, som et kulturelt problem. Rammen om de nye måder at tænke på er det gode samfund, en social og kulturel ramme, som bl.a. indebærer en gennemgribende fornyelse af demokratiet og derved indrømmer borgerne helt nye muligheder for at deltage i debatterne om samfundsudviklingen og påvirke beslutningsprocesserne. Samtidig lægges der i visionen for det gode samfund afgørende vægt på individernes ressourcer og muligheder for at handle selv ("empowerment"). Det gode samfund repræsenterer, hvad Welzer kalder den tredje moder-nitet: fremtiden. Sociale indsigter og kulturelle færdigheder er den nødvendige forudsætning for de forandringsprocesser, der skal til for at afbøde de værste konsekvenser af den igangværende globale opvarmning. Det, der er behov for, er måske en opdateret og internationaliseret version af det opgør med vækstideologierne, som Niels

I. Meyer, K. Helveg Petersen og Villy Sørensen så levende beskrev i deres debatbog "Oprør fra midten" (1978).

Grund til pessimisme

Men sortsynet råder virkelig i denne bog, der er ikke meget plads til optimisme. Forfatteren minder om, at det vestlige eksperiment, med industrialisering, uhæmmet udnyttelse af naturressourcer, kolonisering, demokrati og markedsökonomi, kun har 250 år på bagen, og altså blot kan betragtes som en parentes i civilisationernes historie. Og når den vestlige samfundsmodel på et tidspunkt kollapse, så bliver der ikke sat punktum for historien; nej udviklingen fortsætter bare. Allerede i dag ser vi tegn på oprør og ulmende sociale revolter i Sydeuropa fremkaldt af Finanspaktens ensidige fokus på gældsnedbringelse, budgetdisciplin og inflationsbekæmpelse efter tysk mønster, som kan skabe store problemer for EU's regeringsledere og på et tidspunkt true de vestlige samfundssystemers stabilitet. Det er således på tide at tage skeen i den anden hånd og besinde sig på klimaændringernes alvor. Men magter vi det, vil vi? Vil vi, der befinder os på den grønne gren og er dopede med forbrugsgoder, neddrole vores

overforbrug og seriøst og helhjertet forberede den helt grundlæggende omstilling til bæredygtighed og klima- og miljømæssig ansvarlighed, som eksperterne i snart mange år har råbt op om? Nej, formentlig ikke. Udviklingen forekommer uafvendelig, for hvorfor skulle de, som har indrettet sig på det gode liv og den komfortable tilværelse, dog give afkald på det, de har? Harald Welzers teoretisk velunderbyggede pessimistiske scenarie forekommer egentlig ganske overbevisende.

Arktis og Norden

Men interessekonflikter centreret om energireserver og naturressourcer attegner sig også inden for de nordiske landes territoriale områder og interessesfære. Danmark har således i de seneste år øget sin magt og indflydelse i Arktis. Meget står på spil her som følge af ændrede besejlingsforhold i takt med at havisen forsvinder i Det arktiske Ocean og udsigten til milliardindtægter fra olie- og gasindvinding ved Grønland. Qua Grønland er det danske rige er en de fem nationer, der grænser op til Det arktiske Ocean, og Danmark har klart appetit på at øge Rigets territorium, men de andre nationer har ligeledes stærke interesser i det arktiske område. Rusland, Canada og Norge forstærker hver især deres militære ressourcer i

Arktis, og fra dansk side går udviklingen mod øget flådebaseret overvågning langs Grønlands kyster. Der er foretaget analyser og kortlægninger i Arktis, af hvilke det fremgår, at mere end en femtedel af de samlede kendte, uudnyttede olie- og gasforekomster på globalt plan findes i Arktis. Det understreger Nordpolens, Grønlands og de arktiske farvandes geostrategiske vigtighed. Godt nok blev der i 2008 sat underskrifter på den såkaldte Ilulisat-erklæring, som indebærer, at de fem arktiske kystnationer Canada, Danmark, Norge, Rusland og USA har forpligtet sig til at tackle alle fremtidige uoverensstemmelser med fredelige midler, men der kan opstå tilspidsede situationer. Som det anføres i Martin Breums velskrevne og veldokumenterede fremstilling af Danmarks og Grønlands situation og ambitioner i de kommende årtier i Arktis, taler Forsvarets Efterretningstjeneste om "risiko for mindre sammenstød og diplomatiske kriser mellem kyststaterne i det arktiske område". Konfliktzoner og brudflader er indbygget i de forskellige staters territoriale ambitioner ved Nordpolen og i de omgivende snart isfrie have. Klimænderingerne, klimaflygtningene og striden om ressourcer og energi er også de nordiske

landes problem. Knut Vidar Paulsen (Norge), der bl.a. leder Stiftelsen Natur og Kultur og Nordisk freds- og miljøcenter, peger bl.a. på, at Norden inden 2020 bør afsætte 200 milliarder kroner for at vise vej og for at stimulere omstillingsprocessen i Europa generelt. Knut Vidar Paulsen peger desuden på en række mere konkrete nordisk forankrede initiativer på klima- og miljøområdet, som bl.a. omfatter skovrejsning og etablering af en fællesnordisk grøn klimafond på 100 milliarder kroner. De kommende år vil vise, om de nordiske lande vil være i stand til at løfte denne kolossale opgave, som forudsætter et markant styrket og udvidet nordisk samarbejde.

Baggrundslitteratur

Harald Welzer: Climate Wars. Why People Will be Killed in the 21st Century.

Cambridge/Malden: Polity Press, 2012. viii, 222 s.

ISBN-13 978-0-7456-5145-3

Martin Breum: Når isen forsvinder. Danmark som stormagt i Arktis, olien i Grønland og kampen om Nordpolen. Gyldendal: 2011. 270 s.

ISBN 978-87-02-09305-6

Nordiske noter

Finsk front-kjemper vinder Nordisk Råds Miljøpris

Nordens fornemste miljøpris på 350.000 danske kroner går i år til miljøaktivisten Olli Manninen fra Finland. Prisen gives for hans innsats for Nordens skove og hans mobilisering af miljøgræs-rødder på tværs af de nordiske lande. Både Danmark og Finland havde nomineret Manninen til prisen.

I begrunnelsen heter det blant annet:

«Olli Manninen har gjennom sin innsats som kartlegger og nettverksbygger vært en sentral person bak fredningen av titusener av hektar med skog i Finland, Sverige og Norge. Han har utviklet et unikt system for kartlegging av rødlistede arter og vært en drivkraft bak kampanjer som har økt offentlighetens kjennskap til skogenes biologiske mangfold.»

Bare i Finland har Manninen vært en drivkraft bak fredningen av over 100.000 hektar skog, og han har også medvirket til å samle inn mer enn 100.000 underskrifter fra sine finske medborgere for

å oppfordre politikerne til å trappe opp fredningsinnsatsen.

Prisen deles ut den 30. oktober i Helsingfors, i forbindelse med Nordisk råds årlige toppmøte.

Dansk film får enbart engelsk tittel i Sverige?

Återigen har det hänt: Den nya danska filmen "En kongelig affære", får enbart en engelsk tittel i Sverige: "A Royal Affair". Den svenske författaren P O Enquists framgångsroman "Livläkarens besök", berättar samma historia. I Norge har originaltiteln, "En kongelig affære", bibehållits. Vem har beslutat om en engelsk filmtitel i Sverige?

På något vis måste svenska film-distributörer ha en mycket liten tilltro till svenskan som språk. Storfilmerna "Huden jag bor i" av Almodóvar, "Högläsaren", "Baader Meinhof-komplexet" samt "Schindlers lista" av Spielberg är bara några exempel på filmtitlar som aldrig fick svenska namn, trots att de i andra länder fick en titel först på landets språk och på engelska inom parentes. Flera av filmtitlarna blir därigenom missförstådda i onödan, förutom att svenskan undergrävs som gemensamt språk.

*Nyhetsbrevätverket
Språkförsvaret s Nyhetsbrev*

Nordisk Folkeriksdag er en nordisk festival. Deltakere fra alle de nordiske landene kommer sammen omkring temaer som gjelder det felles nordiske.

Tanken er også å legge til rette for vennskap og nettverk på tvers av landegrensene i Norden.

I 2011 var folkeriksdagene på Færøyene og i 2010 i Mariehamn på Åland (Finland).

Foreløpig program pr 23.04.2012

Søndag 29.07.

Kl 1800 Frammøte og innkvartering.
Kl 1900 Grilling og Olsokbål
(hvis vi klarer å arrangere dette)

Nordisk Folkeriksdag Jondal i Hardanger 29. juli – 01. august 2012

*Hvordan kan vi i Norden styrke FN, globalt, nasjonalt og lokalt?
Om internasjonalt fredsarbeid, konflikthåndtering lokalt og regionalt, det nordiske samarbeidet innenfor og utenfor EU og ressursforvaltningen innen fiskeriene.*

Mandag 30.07.

Kl 0930–1130 m/kaffepause.

Johan Galtung. Foredrag og debatt.

Norden i verden i krise

1130–1200 Pause

Kl 1200–1300 **Per Olaf Lundteigen.**

Storingsrepresentant for Senterpartiet (ett av regjeringspartiene i Norge), og medlem av Stortingets delegasjon til Nordisk Råd, og har tidligere vært delegat til FN.

Det nordiske samarbeidet - Om arbeidet i Nordisk Råd

Kl 1330–1400 Lunsj

Kl 1400–1500 **Elizabeth Baumann**, dr. juris, tingrettsdommer.

Straff eller forsoning i fredsprosesser Erfaringer fra Afghanistan

Kl 15–1530 kaffepause

Kl 1530–1630

Paneldebatt med dagens foredragsholdere.

Hvordan kan de nordiske land styrke FNs arbeid på områdene for dagens tema, og hvilke FN organ?

Kl 1700–1800 Middag.

Kl 1900–2200. Fellestur i Hardanger med buss

Tirsdag 31.07.

Kl 0930–1130 m/kaffepause.

Inga-Britt Ahlenius. FNs 'Under-Secretary-General for Internal Oversight Services' 2005–2010.

Foredrag og debatt.

Hvordan kan vi i Norden styrke FN, globalt, nasjonalt og lokalt?

1130–1200 Pause

Kl 1200–1300. **Christoffer Burnett-Cargill.**

Generalsekretær i Svenska Freds- och Skiljedomsforeningen.

EARLY WARNING SYSTEMS og konflikthårddar runt om i världen - Hur kan de nordiska länderna delta?

Kl 1330–1400 Lunsj

Kl 1400–1500 Jógvan H. Gardar,

Færøylene, journalist, bor i Oslo.

Færøylene og FNs arbeid for fred, demokrati og forvaltning av matvareressurser?

Kl 1500–1530. Kaffepause.

Kl 1530-1630

Paneldebatt med dagens foredragsholdere

Hvordan kan de nordiske land styrke FNs arbeid på områdene for dagens tema, og hvilke FN organ?

Kl 1700–1800 Middag.

Kl 1800–2200. Hyggekveld m/ bl.a.norsk folkemusikk ved Knut Hamre, hardingfele.

Onsdag 01.08.

Kl 0900–1130 m/kaffepause.

Torbjørn Dahl. Representant for 'Miljøpartiet De Grønne' i kommunestyret (Lillehammer). Tidligere styreleder for Fritt Norden Norge.

Helsingforsavtalen 50 år

Peter Ørebech, professor ved Universitetet i Tromsø/Norges Fiskerihøgskole).

Leder for *Fritt Norden Norge.*

Fiskeriforvaltning og fiskeripolitikk innen nordiske land og EU ('makrellkrigen')

Kl 1130–1230 Lunsj

Kl 1230–1400. Oppsummering.

Inntrykk fra deltakerne.

Forslag til neste års Folkeriksdager.

Avslutning

VELKOMMEN!

Hilsen styret i Fritt Norden, Norge

Program og opplegg bestemmes i samarbeid mellom de nordiske Fritt Norden foreningene.

FORBEHOLD TAS OM ENDRINGER I PROGRAMMET

Nordisk Folkeriksdag Jondal i Hardanger 29. juli – 01.august 2012

Praktiske informasjoner:

Påmelding innen 10. juni til:

Kontaktperson Svein Lanser,
mobil +47 922 92 302,
e-post: lansers@live.no
(Oppgi at dere skal på Nordiske
folkeriksdager.)

Læs i øvrigt mere om
oplægsholderne - samt om
transport og indkvartering på
hjemmesiden:
www.FritNorden.dk

Deltakeravgift

NOK 250 betales til
bankgironr.: **0531.51.14855**,
adr.: Fritt Norden v/kasserer
Marielle Minutella, Bestumv 73 A,
N-0283 Oslo,

**For dere som betaler fra
utlandet, er kontonr.:** IBAN no48
0531.51.14855 /
BIC/SWIFT: dnbanokk

Forplejning

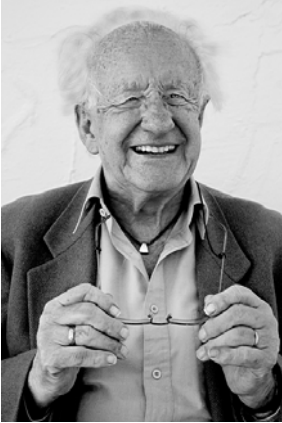
NOK 200 betales i Jondal, og
dekker deltakernes andel for i alt
tre lunsjer og tre middager, fra
søndag kveld til onsdag lunsj.

**Nordisk Fredsakademi
arrangerer
Fredssymposium 27.–29. juli i Jondal.**

For informasjon og påmelding, se
<http://www.nordisk-fredsakademi.no>

Johan Galtung:

NOEN ORD OM JONDAL OG NORDISK FREDSAKADEMI

Det hele begynte med at Leif Galtung og hans kone Björg, begge tidligere ordførere i den lille kommunen på omlag 1200 innbyggere ringte meg på Hawaii' i 1994 om jeg var interessert i en hytte ved Torsnesvatnet, 300 m over fjorden, under-skjønt. Det var jeg, og 1 mai ble den vår. Kort etter sa Leifen, som de kaller ham, at han

hadde noen venner som gjerne ville krangle litt med meg om utenrikspolitikk og slikt. Ut av det kom Nordisk Fredsakademi noen år senere, med symposium og kurs juli/august.

Det hele åpnes gjerne med en oversikt fra meg over verdens-situasjonen. Men ifjor var åpningen viet det grusomme som skjedde to uker før, 22 juli; bomben i Oslo og masse mordet på Utöya. Og så gikk det videre med et kurs i SABONA: konfliktløsning i dagliglivet, i familie, skole, arbeidsliv. Gode dialoger.

Men hvorfor Jondal? Vel, Galtung-slekten kommer derfra, eller rettere sagt fra Torsnes, og kan spores tilbake til den senere vikingtiden, ca 1050. Fortsatt

finnes pilespisser. Hardangerfjorden må ha vært ideell: lett å forsvare, lett å ha som utgangspunkt for de engelske öyer og Island-Grönland.

Galtungene var föydherrer og yrkessoldater så det er meget å rette opp. Admiral i den dansk-norske marine Lauritz Galtung bodde på Torsnes og lot seg male i 1652 med sin tyske kone, to sønner (den yngste het Johan Vincent Galtung) og tre døtre. Den eldste datteren fikk et barnebarn som giftet seg med Hanibal, afrikaneren som ble rövet av tyrkerne, kjøpt av den russiske ambassadör som gave til Tsar Peter den Store, ble festningegeneral, og: de fikk et barnebarn: Sergej Pushkin!

En ny tunnel vil gjøre Jondal ganske sentralt på det norske Vestlandet. Naturskjönhet, Folgefonna med skimuligheter, hele året, frukt, bær, Nordisk Folkeriksdag!

VELKOMMEN TIL JONDAL!

KOM TIL

GRUNDLOVSMØDE

Tirsdag, d. 5. juni 2012 – Amfiscenen

Brandts Klædefabrik, Brandts Passage, Odense

14.30-14.55 **Velkomst ved Lisa Mette Bentzen**, skuespiller

Musik ved Ida Marie Petersen, vokal

Morten Øberg, saxofon

Jens Petersen, keyboard

Kim Mikkelsen, bas

Der kommer musik igen mellem talerne

14.55-15.10 **Inge Genefke**, menneskerettighedsforkæmper:
Skam over os!

15.20-15.35 **Helene Bank**, Alliancen for Velferdsstaten
Globalisering og/eller velfærd

15.45-16.00 **Tim Knudsen**, professor KU statskundskab:
Fra vælger til kunde

16.10-16.25 **Nikolaj Villumsen**, mf. EU-ordfører, Enhedslisten:
Hvem bestemmer?

Musik –afslutning

Arrangør: **Folkebevægelsen mod EU** og **Frit Norden**
(evt. kontakt 65943005 eller 25277822)

Frit Norden DK Årsmøde 2012

6. oktober

i Valby Kulturhus, Toftegårds Plads, Valby

Tema for dagen er

Grænsehindringer i Norden ved Johan Lindblad

Program:

- fra kl 12 **Ankomst**
Mulighed for at købe
frokost i kulturhuset
- kl 13 **Grænsehindringer i
Norden**
v/ **Johan Lindblad**
- kl 15:30 Kaffe/te
- kl 16 **Generalforsamling**
Beretning, valg mm. i
følge vedtægterne
- kl 18 Kulturhuset lukker

Der er mulighed for at spise
sammen i nærheden.

Tilmelding:

Senest d. 28. september til
Hanne Kock, tlf. 4097 9425
e-post: hannekock@post.tele.dk
eller
Jesper Morville, tlf. 39 63 35 37
e-post: jespermorville@mail.dk
Pris: kr. 70
(incl. kaffe - excl. mad)

På gensyn!

- Ret til ændringer forbeholdes.
Evt.ændringer vil kunne ses på
hjemmesiden

Kolofon:

Dette nummer af
Frit Norden
er redigeret af Jesper Morville
(ansv.)

Bladet udkommer primært på
netadressen
<http://www.FritNorden.dk>
og er fælles medlemsblad for
Frit Norden Danmark,
Fritt Norden Norge og
Fritt Norden Sverige

*Mangfoldiggørelse er kun tilladt
med tydelig kildeangivelse*

www.FritNorden.dk
www.FrittNorden.no

På hjemmesiden under
fanen 'KONTAKT' kan du

- Melde dig ind i
foreningen
Frit Norden
- tilmelde dig
vores mail liste
- eller sende et
støttebidrag

BG Bank
reg.nr. 1551
konto nr. 317 7920

Gør noget for et

Frit Norden

Nærmere oplysninger hos
formændene:

Frit Norden Danmark

Jesper Morville
Christianshvillevej 3, 1.sal
DK-2920 Charlottenlund
JesperMorville@mail.dk

Fritt Norden Norge

Per Ørebech
Skjelnavn 23
N-9022 Krokeldal
Peter.Orebech@nfh.uit.no

Frit Norden Sverige

Gunilla Winberg
Bastugatan 37
S-11825 Stockholm
gunri@telia.com

En stor tak

til **Letterstedsta Föreningen**, for
økonomisk støtte til udgivelse af
sidste nummer af Frit Norden.